культурами. Встановлено підвищення якості сільськогосподарської продукції в залежності від складу і чергування культур у сівозмінах Лісостепу та Полісся. Вперше в Україні розпочато і здійснено системні дослідження кругообігу азоту в системі «ґрунт – добриво – рослина – вода – атмосфера» за допомогою стабільного ізотопу азоту, параметрів симбіотичної і несимбіотичної азотфіксації в польових умовах, що дало нове уявлення про трансформацію азоту в цій системі.

Отже, значний внесок у становлення та розвиток дослідної справи у землеробстві України на початку XX ст. зробив видатний вчений-агробіолог, фундатор нинішнього ННЦ «Інститут землеробства НААН», професор С.Л. Франкфурт, який теоретично обґрунтував, методично підтвердив і практично довів, що за рахунок внесення органічних і мінеральних добрив можливо значно підвищити продуктивність та якість сільськогосподарських культур у сівозмінах. У першій половині XX ст. його напрацювання продовжили і значно розширили вчені Інституту М.М. Годлін, О.І. Душечкін, І.Л. Колоша, Г.Г. Махов, О.М. Надєждін, В.О. Пастушенко, Ф.А. Попов, П.Р. Сльозкін та ін., які й нині залишаються одними з найбільш компетентних популяризаторів науково обґрунтованого ведення землеробства в Україні.

РОЛЬ П.Г. ШИТТА В ОРГАНІЗАЦІЇ СТВОРЕННЯ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ ПРИ УМАНСЬКОМУ УЧИЛИЩІ ЗЕМЛЕРОБСТВА І САДІВНИЦТВА

Нижник С.В.

Уманський національний університет садівництва (м. Умань)

У липні 1913 р. Департамент Землеробства звернувся до всіх закладів із пропозицією запропонувати питання, які, на думку місцевих дослідних установ, були б доречними винести на обговорення засіданню з дослідної справи при Вченому Комітеті Головного Управління Землеустрою і землеробства.

Засідання відбулось з 10 лютого 1913 р. з залученням фахівців сільськогосподарської дослідної справи. Вчений Комітет склав розширену програму (55 пунктів) та доручив організувати та головувати А.А. Шульцу, Комісії з сільськогосподарської дослідної справи.

Для попереднього ознайомлення спеціальних питань програми при засіданні було організовано 11 комісій. Одну із них, а саме: «Методика садового досліду» очолив В.В. Пашкевич, який працюючи викладачем в Уманському училищі землеробства і садівництва (1885–1892) та головним садівником Царициного саду здійснює реконструкцію парку: поблизу оранжерей розбивається відомий арборетум – «Англійський парк», який і понині прикрашає «Софіївку»; закладається помологічний сад, в якому було 350 сортів яблунь, 250 – груш, 40 – слив, 50 – вишень і черешень вітчизняних та зарубіжних сортів; створюється формовий сад для навчання учнів технології обрізування плодових дерев і ягідних кущів та ін.

Секція «Методика садового досліду» мала вісім засідань, на яких були вислухані та обговорені 12 докладів з питань методики та організації дослідно-

садових станцій. До програми засідання комісії з сільськогосподарської дослідної справи від Уманського училища землеробства і садівництва були включенні доповіді Петра Генріховича Шитта: «Об опытных работах по плодоводству в Уманском училище земледелия и садоводства» та «Опыты с посадкой плодовых деревьев в 1911 и 1912 гг.».

На початку ХХ ст. в Уманському училищі садівництва і землеробства Петро Генріхович Шитт (1911–1914) розпочав свою науково-педагогічну діяльність. В Училищі працював викладачем плодівництва та керував плодовим розсадником та товарними садками. На основі зібраного в Уманському училищі матеріалу П.Г. Шитт видав одну з перших своїх праць: «Организационный план плодового хозяйства Царициного сада при Уманском училище садоводства и земледелия» (СПб., 1913). Він подав детальну характеристику плодового господарства та практичних робіт у поєднанні з навчальною програмою. Ученим були вперше розпочаті дослідження кореневої системи та фізіології живлення плодових дерев, закономірностей росту й циклічності онтогенетичного їх розвитку, які згодом успішно розробляли декілька поколінь вчених Уманської школи садівництва (з унікальними зразками кореневої системи яблуні та інших культур можна ознайомитися на кафедрі загального землеробства Уманського національного університету садівництва). Крім цього, П.Г. Шитт займався питаннями сушіння плодів та овочів, контролював і вивчав різні види сушарок. Сушені сливи, вироблені в господарстві, конкурували на світовому ринку з сочинським чорносливом.

У своїй доповіді П.Г. Шитт звертає увагу на сорти, врожайність, розвиток садівництва навчального господарства, покращення структури та організації училища. За даними П.Г. Шитта на 1913 р. садові володіння училища становили 96,96 десятин (105,93 га) разом з землями, що були зайняті садибою училища і старими фермерськими спорудами, а також дослідним полем і вигонами. Територія садових володінь поділялась на три частини: плодове, городнє та декоративне господарство.

Комісія визнала необхідним створення при Уманському училищі Садової дослідної станції аргументуючи тим, що Умань є центром великого плодоовочевого району; при училищі є цінний матеріал для спостереження та вивчення (помологічний сад, питомник, плодовий розсадник та ін.); при Уманському училищі вже розпочаті спостереження над сортовими плодовими рослинам, які, в свою чергу, можуть слугувати фундаментом для подальших досліджень у даному напрямку. Уманське училище є єдиною школою вищого типу з садівництва в Росії, яка потребувала дослідну станцію для наукових розвідок із садівництва.

Як результат діяльності П.Г. Шитта стало створення Уманської дослідної станції та виходу першого нарису про природно-історичні та сільськогосподарські умови станції та програми її діяльності за 1907 р. Упродовж десятиліть діяльність станції була нерозривно пов’язана з діяльністю навчального закладу: робота провідних фахівців за сумісництвом, підготовка наукових кадрів, спільні досліди тощо.